

Почетком јуна 2010. године гувернер Народне банке Србије (НБС) Радован Јелашић је доставио Народној скупштини Републике Србије на усвајање Предлог закона о изменама и допунама закона о НБС. Овај закон је уврштен у дневни ред по хитном поступку. У образложењу закона се наводи да је један од главних циљева: „Даље приближавање одредбама Уговора о ЕУ и Уговора о функционисању ЕУ, а нарочито одредбама Статута Европског система централних банака и Европске централне банке – имајући у виду стратешко опредељење Републике Србије да приступи Европској унији, посебно изражено у томе што је Народна скупштина 9. септембра 2008. године ратификовала Споразум о стабилизацији и придруживању (ССП) и Прелазни трговински споразум.“

Када се ове "свечане" реченице очисте од фразе о ССП и Прелазном трговинском споразуму, долази се до закључка да је жеља гувернера да НБС функционише као Европска централна банка (ЕЦБ). Међутим, већ после читања образложења поставља се логично питање: Како је могуће да НБС функционише као ЕЦБ, ако Србија није чланица еврозоне? Нису још ни све чланице ЕУ део ЕМУ: "Савет ЕУ у саставу шефова држава или влада потврдио је 3. маја 1998. године 11 држава чланица ЕУ као чланице Европске монетарне уније, која је постала оперативна почетком 1999. године. ЕМУ у овом моменту обухвата 16 држава чланица." [1] Колико је то нелогично, показује и то што Велика Британија нема свог представника у Извршном одбору ЕЦБ само зато што не користи евро као званичну валуту: "Велика Британија је тражила да у Извршном одбору ЕЦБ има свог представника иако није прихватила евро као јединствену монету. Наравно, тај захтев није био уважен." [2]

Такође, ЕЦБ има, благо речено, демократски дефицит и не може бити узор ни у том смислу за НБС: "Гласови чланова Савета гувернера се одређују у складу са учешћем националних централних банака у укупном капиталу ЕЦБ." Тачније, одлуке се доносе простом већином, или: "Одлука за чије је доношење потребна квалификована већина усваја се ако збир позитивних гласова представља најмање две трећине уписаног капитала у ЕЦБ и најмање половину акционара." [3] У том контексту, јасно је да оне земље које имају највише капитала у ЕЦБ и одређују политику те банке. Или, четири велике земље имају преко 50%, остале чланице еврозоне имају маргиналну улогу у одлучивању. Конкретно, Бундес банка поседује око 20% капитала ЕЦБ, Банка Француске око 14%, Банка Италије око 12% и Банка Шпаније око 7%.

[4]

Да је ЕЦБ, у суштини, банка у којој доминирају богати показује и састав Извршног

одбора: "Извршни одбор има председника, потпредседника и четири члана. Четири велике чланице имају по једног члана члана у Извршном одбору." [5]

Такође, није тешко закључити да је Немачка због своје економске снаге прва сила у ЕЦБ. Зато седиште ЕЦБ није у Бриселу, већ у Франкфурту (ЕЦБ је и у правном смислу направљена по узору на немачку Бундес банку). Логично, у том контексту, правилније би било да је у закону о НБС написано да је циљ српске централне банке да буде као Бундес банка. Тада се више не би говорило о прихватању европских стандарда и европског пута, већ о прихватању немачких стандарда и немачког пута. Али, то већ није популарно у пропагандном смислу, због историјских искустава у Србији.

Такође, уз пуно *аргуменатасе може тврдити и да је прави центар моћи ЕУ у Франкфурту а не у Бриселу*. Довољно је само подсетити се да је евро једини прави федерални елемент у још невиђеној наднационалној творевини као што је ЕУ. Не постоји нити права спољна политика ЕУ (пример Косова и Метохије), нити европски народ, нити парламент који самостално доноси и предлаже законе, што су све чињенице који се брижљиво сакривају иза фразе о европским вредностима.

Такав утисак не мења ни чињеница да је због политичког компромиса актуелни председник (гувернер) ЕЦБ Француз Жан Клод Трише. Иначе, неколико месеци пре постављања на функцију председника ЕБЦ, почетком 2003. године, био је оптужен за малверзације у једној од највећих француских банака, али то му је изгледа само била препорука за „напредовање“.

Такође, у закону о НБС се прећуткује и да је управо актуелни челни човек институције на коју српски банкарни треба да се угледају изабран на недемократски начин. Или: „Први председник ЕЦБ је постао досадашњи председник Европског монетарног института (и бивши председник Централне банке Холандије) Вим Дуисенберг. Међутим због инсистирања Француске да први председник ЕЦБ буде њен држављанин Жан Клод Трише с обзиром на то да је седиште ЕЦБ у Немачкој, пронађен је компромис“. [6]

Тачније, председника ЕБЦ не бира Европски парламент већ он долази на ту функцију после политичког договора шефова влада и држава ЕУ! То се и отворено износи у члану 11 Статута ЕЦБ у којем се наводи да Европски савет после „консултација“ [7] са Европским парламентом бира председника ЕЦБ! То су европски стандарди у пракси.

Колико је закон о НБС скандалозан показује и формулација из члана 2: „НБС је самостална и независна у обављању функција утврђених овим и другим законом. НБС, органи НБС и чланови ових органа у обављању својих функција не примају нити траже упутства од државних органа и организација, као ни од других лица“. Али, у писму које је гувернер упутио председнику Народне скупштине Славици Ђукић-Дејановић 31. маја 2010 године се истиче: „Закон о НБС је потребно изменити и допунити пре избора новог гувернера, с обзиром на дате околности. Имајући у виду обавезе које је Република Србија преузела потписивањем финансијског аранжмана са ММФ-ом при изради измена и допуна овог закона узете су у обзир и препоруке те институције.“ Дакле, НБС је независна од Републике Србије, иако је она власник целокупног капитала банке као што се наводи у члану 81 закона, иако она према члану 82 покрива и губитке НБС! Са друге стране, НБС није независна од ММФ-а који није српска организација већ међународни поверилац! Скоро невероватна квазиправна формулација.

У сличном стилу је решење из члана 91 закона: „Као тајни подаци настали у пословању НБС нарочито се одређују подаци који се односе на: 1) управљање девизним резервама; 2) преговоре са организацијама и институцијама из члана 11 овог закона.“ Дакле, ни Народна скупштина која бира гувернера ни српски грађани који финансирају НБС и губитке те банке, немају право да знају где се, и под којим условима налазе девизне резерве Републике Србије. Они немају право да знају ни и о чему се разговара на преговорима са ММФ-ом. Једино што ће моћи да сазнају о преговорима са ММФ-ом ће бити оно што ће моћи да прочитају из кратких саопштења, као што је оно објављено на сајту НБС 11. маја 2010. под насловом „Почињу разговори мисије ММФ и представника Републике Србије“. Саопштење има укупно четири реченице! Нешто мало дуже је било оно од 1. априла 2010. године под насловом „ММФ одобрио повлачење треће транше кредита у оквиру стенд-бај аранжмана“. Оно је имало пет реченица!

Такође, у члану 95 закона се наводи да ће новчаном казном од 100.000 до 2.000.000 динара казнити банке које послују на српском финансијском тржишту ако прекрше одређене чланове закона. Али, нигде се не помиње могућност и да те (минималне казне од око 1.000 до 20.000 евра) буду примењене према банкама које примењују лихварске камате на српском финансијском тржишту. Упркос томе што су камате у Србији неколико пута веће од оних у западној Европи и САД! У Аустрији, из које долази највећи број банака које раде на српском финансијском тржишту, просечна камата је 31. децембра 2008. године износила 6,8%, у Немачкој 5,9%, Италији 11%, Француској 8,3%, Белгији 7,3%, Великој Британији 4%, 6%, САД 5,9%. У истом периоду у Србији је просечна камата износила чак 18%! Била је већа чак и од оне у Бугарској у истом периоду која је износила 10,8%, Румунији 14,9%, Мађарској 10,8%! [8] О каквим се лихварским каматама ради можда најбоље показује чињеница да је чак и у Византији било прописано: „Код зајма се висина камате усталила на максималном износу од 12% годишње, мада се

‘уобичајеном’, под утицајем црквених ставова, сматрала камата од 4%. Уз то забрањен је био анатоцизам – камата на камату.“

[9]

На основу свега претходно изнетог може се закључити да се иза фразе о европском закону о НБС-у крију појаве које су старе скоро као и човечанство. Зеленашење и камата на камату.

[1] Б. Кошутећ, "Основи права Европске уније", Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2009, стр. 208.

[2] Исто.

[3] Исто, стр. 210.

[4] Према <http://www.ecb.eu/ecb/orga/capital/html/index.en.html> подаци за 2007. годину.

[5] Б. Кошутећ, „Основи права Европске уније“, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2009, стр 210. Европски парламент даје мишљење приликом бирања Извршног одбора ЕЦБ. Савет ЕУ је много више законодавац од Европског парламента.

[6] Исто, стр. 208.

[7] [www .ecb.int](http://www.ecb.int)

[8] [www .cia.gov](http://www.cia.gov)

[9] С. Аврамовић, В. Станимировић, „Упоредна правна традиција“, Номос, Београд 2006, стр .168.